

Banc de Bones Pràctiques

Criteris per l'avaluació de les Bones Pràctiques en gent gran

Natalia Rosetti Maffioli

Juliol de 2018

ÍNDEX

<u>1</u>	<u>PRIMERA PART: EVOLUCIÓ I TENDÈNCIES</u>	4
1.1	<u>Evolució de les polítiques per a les persones grans</u>	5
1.2	<u>Estat de la qüestió actual i tendències de futur: una agenda local complexa davant el repte de l'envelliment</u>	9
1.3	<u>Tendències i principals línies estratègiques</u>	11
<u>2</u>	<u>SEGONA PART: CRITERIS ESPECÍFICS</u>	16
2.1	<u>Rellevància dels temes tractats: una agenda local innovadora de polítiques per a persones grans</u>	16
2.2	<u>Reptes per a l'agenda del futur</u>	24
2.3	<u>Caràcter innovador de les actuacions: diversitat, feminització, autonomia i perspectiva intergeneracional</u>	25
2.4	<u>Paràmetres o indicadors per valorar els efectes positius de les actuacions</u>	27
<u>3</u>	<u>TERCERA PART: RESUM EXECUTIU I QUADRE DE SÍNTESIS</u>	30
<u>4</u>	<u>BIBLIOGRAFIA</u>	34

1 PRIMERA PART: EVOLUCIÓ I TENDÈNCIES

Un dels grans fenòmens demogràfics que viuen les societats desenvolupades és l'imparable procés d'envelliment. L'augment de l'esperança de vida és de tal magnitud que es considera una revolució de la longevitat: tant és així que alguns càlculs estimen que s'incrementa la vida cinc hores cada dia, prop de tres mesos cada any (Khan, 2013). Ara ja és habitual parlar de persones centenàries als nostres pobles i ciutats, fet que planteja reptes des de la perspectiva de les cures i els suports.

Actualment, les persones de més de 65 anys representen el 18,5% de la població a Catalunya i, de forma majoritària, són dones. L'esperança de vida al néixer ha anat augmentant en els darrers anys fins situar-se en els 83,3 anys, tres més per a les dones. Segons dades de projecció de població tant per Catalunya i Espanya, les persones de més de 65 anys poden significar el 2050 més del 30% de la població, mentre la població activa i el nombre d'infants es redueix (ECAS, 2016; Cabrero, Rodríguez Rodríguez, Castejón Villarejo, & Morán Aláez, 2013).

Aquesta evolució demogràfica representa al mateix temps un avenç social i un repte per a l'atenció i promoció de les persones. Les polítiques públiques han de fer front a un context social més complex i heterogeni, començant per la diversitat d'envelliments que es produeixen, que trenquen estereotips i obren noves oportunitats. Els canvis socials són, doncs, profunds i s'expressen de múltiples formes: noves estructures familiars, transformacions dels rols de gènere i la denominada crisi de les cures, el creixent procés d'urbanització, l'afebliment de vincles comunitaris, una major individualització de les persones, per citar-ne alguns rellevants. Un context que reclama un replantejament profund de les polítiques i la necessitat de noves anàlisis i mirades a l'envelliment, així com la manera en què s'aborden algunes problemàtiques

com la solitud i l'aïllament o les cures i suports a persones d'edat avançada (Subirats, 2018).

Les polítiques destinades a les persones grans, en definitiva, es situen en un espai de centralitat. Les administracions locals s'enfronten al repte de gestionar en paral·lel unes exigències econòmiques i socials en augment i els limitats recursos i la poca valoració de les contribucions de les persones grans a la societat. No es tracta tan sols d'incrementar les partides pressupostàries sinó d'elaborar programes i polítiques basats en els seus drets, les seves necessitats, les seves preferències i capacitats, i que reconeixin i posin en valor les experiències anteriors a l'etapa de la vellesa.

A més, els reptes demogràfics no són una qüestió únicament de les persones grans sinó un desafiament per al conjunt de la societat i que inclou tots els cicles vitals. D'aquesta manera, el dret a la ciutat, recollit la Nova Agenda Urbana aprovada el 2016 a la conferència d'Habitat III de Nacions Unides, implica impulsar polítiques inclusives i contra qualsevol tipus de discriminació per edat o altres condicionants.

L'objectiu del present document és revisar l'aportació de les polítiques de gent gran, en especial de l'àmbit local, i plantejar criteris específics per a identificar i valorar la qualitat i innovació de les polítiques destinades a les persones grans.

1.1 Evolució de les polítiques per a les persones grans

Es pot afirmar que les polítiques destinades a les persones grans desenvolupades a escala local són una realitat consolidada a Catalunya. Es tracta d'un àmbit de política pública en el què conflueixen múltiples actors: tant des d'una perspectiva de govern multinivell com actors no institucionals, amb un Tercer Sector Social, entitats i moviments socials actius, així com actors privats.

En l'impuls de les polítiques de gent gran han confluït dos processos: les competències locals que s'han desplegat i els nous marcs normatius a escala estatal i catalana, per una part, i la connexió global, amb Nacions Unides com a referència així com l'entorn europeu, per l'altra. Com en d'altres àmbits de política pública, la connexió global-local ha contribuït a fonamentar i enfortir les polítiques de proximitat.

En primer lloc, les administracions locals han desplegat plans d'atenció i promoció atenent a les seves competències i a les demandes i preocupacions de la societat. Tant la llei de serveis socials de Catalunya de 2007 com la Llei de promoció de l'autonomia personal i protecció de persones en situació de dependència de 2006 marquen el context legislatiu d'una part fonamental de l'atenció i el suport a les persones grans. A aquestes, cal afegir les polítiques de promoció que es situen en àmbits tan importants com l'educació al llarg de la vida, la cultura, l'oci, la participació, etc., àmbits en què els ajuntaments han estat tradicionalment implicats.

En segon lloc, la presentació del document elaborat per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) sobre l'envelliment actiu a l'Assemblea Mundial de l'ONU celebrada a Madrid l'any 2002 va ser l'impuls per a les polítiques integrals i transversals en matèria de gent gran. Els tres grans marcs definits -salut, participació i seguretat- configuren un nou esquema intersectorial per al disseny, planificació i execució de polítiques locals adreçades a una població cada cop més envellida però no per això menystinguda.

En els darrers 15 anys, el paradigma de l'envelliment actiu s'ha consolidat com a estratègia d'intervenció a nivell internacional des d'una perspectiva de la prevenció i la inclusió social. Juntament amb aquest nou paradigma, emergeixen les ciutats amigues de la gent gran. El 2010, des de l'Organització Mundial de la Salut sorgeix la

iniciativa de crear la Xarxa Mundial de Ciutats Amigues de la Gent Gran¹, fonamentada en l'envelliment demogràfic i en el procés de creixement de les ciutats. Una Ciutat Amiga de la Gent Gran és un municipi que té la voluntat d'identificar i desenvolupar les millores necessàries per augmentar la qualitat de vida de les persones grans; en definitiva, es tracta de prioritzar la promoció local de l'envelliment actiu.

A escala europea també s'han articulat xarxes per cooperar i impulsar noves polítiques per a la gent gran. És exemple la Declaració de Dublín sobre ciutats i comunitats adaptades a les persones grans a Europa de 2013 i que ha donat lloc al Pacte pel Canvi Demogràfic que reuneix autoritats locals, regionals i estatals així com altres entitats interessades. També, la xarxa de ciutats Eurocities ha promogut un grup de treball específic sobre *urban ageing* amb l'objectiu de fer intercanvis de bones pràctiques entre ciutats i avançar en l'anàlisi i l'agenda des d'una perspectiva de l'envelliment actiu.

A l'Estat Espanyol, la Llei de Promoció de l'Autonomia personal i Atenció a la dependència de 2006 va suposar un impuls de l'Estat de Benestar. Aquesta llei va aportar una major protecció i universalització de les prestacions socials i busca superar el biaix *familiarista* en l'atenció i cura de les persones dependents. Tanmateix, aquesta cobertura és encara insuficient per a atendre les necessitats creixents associades a les persones grans i, encara s'insereix en el model de benestar mediterrani, amb uns serveis i suports públics més febles que altres països europeus

¹ Aquesta xarxa agrupa en l'actualitat a més de 500 ciutats i comunitats en 37 països diferents i és rellevant en la mesura que cobreix un gruix aproximat de 180 milions de persones al món. L'adhesió a la Xarxa és una pràctica força estesa arreu de l'Estat Espanyol, que compta amb 119 Ciutats Amigues de la Gent Gran, de les quals 15 són a Catalunya.

La crisi econòmica que afecta l'Estat espanyol des de l'any 2008 ha pressionat sobre els recursos de l'àmbit social i local. Les retallades en matèria social van tenir un gran impacte en el pressupost de la llei de la dependència o el pressupost sanitari, amb la reducció de serveis, més copagament i impactes en l'estat de salut a causa dels retards en l'aplicació dels recursos, així ho indiquen estudis com els informes de l'Associació Estatal de Directores i Gerents de Serveis Social.

A Catalunya, en els darrers anys s'han aprovat algunes normatives que han permès canvis en les polítiques de gent gran en la línia de l'envelliment actiu, però no ha estat un àmbit de política pública prioritari. Són exemples l'impuls del Consell de la Gent Gran de Catalunya o la renovació dels requisits de les residències geriàtriques², encara que aquesta nova normativa no contempla altres modalitats de convivència o el denominat *sènior cohousing*, perspectives ja consolidades en el marc de l'envelliment actiu, i cal afegir un situació greu de manca de places residencials. Més recentment, el 2017 i a partir d'una iniciativa legislativa popular, el Parlament de Catalunya aprova la Llei de Renda garantida de ciutadania, amb l'objectiu de garantir la cobertura de les necessitats bàsiques dels sectors més desfavorits de la població, una llei encara en fase de desplegament.

Per la seva banda, la Diputació de Barcelona s'ha erigit com a suport clau pels ens locals de la demarcació de Barcelona amb ajuts i prestacions que compensen la manca de recursos proporcionats pel Govern central o per la Generalitat de Catalunya, com el Programa complementari de serveis socials bàsics, cohesió social i emergència energètica de 2016.

² Decret 31/2014, d'11 de març, del Consell de la Gent Gran de Catalunya i Decret 205/2015 de Registre d'Entitats, Establiments i Serveis socials.

A nivell municipal, l'àmbit de les persones grans s'ha vinculat tradicionalment als serveis socials que s'ocupen de les activitats d'atenció i promoció social. Els serveis socials com a tal s'articulen com una xarxa intergovernamental, les funcions estratègiques de la qual es defineixen des de la Generalitat, i presenten diferents nivells de descentralització local. D'aquest tipus de polítiques, en destaca la transversalitat, ja que involucra diferents àrees dels ajuntaments: urbanisme, comerç, participació, habitatge, etc. Es tracta de polítiques multinivell, en què la gestió es realitza de manera directa o indirecta (externalitzada) des del propi ajuntament, o en col·laboració amb altres actors governamentals i no governamentals.

1.2 Estat de la qüestió actual i tendències de futur: una agenda local complexa davant el repte de l'envelliment

Les nombroses activitats, prestacions i serveis que es desenvolupen al voltant de les persones grans configuren una xarxa densa d'actors amb orígens molt diversos: institucions governamentals, mercat, món associatiu, comunitari i famílies. El punt comú de les accions pensades per a les persones grans és la gestió de la proximitat, en la qual els municipis són actors imprescindibles. Tot i així, la complexitat del sistema configura un mapa d'intervencions municipals molt divers com a conseqüència de les diferències socioeconòmiques, demogràfiques o prioritats de govern existents al territori.

Tot i l'interès dels municipis en les persones grans, els esforços per a mantenir els pressupostos, especialment en serveis socials, han estat complexos en un moment de crisi econòmica i augment de les necessitats. Els serveis públics han arribat al límit de les seves capacitats, especialment amb l'augment de l'atenció a les situacions d'emergències socials (Diputació de Barcelona, 2015). La limitació gairebé crònica en l'evolució dels recursos municipals, estancats durant dècades en un 14% de la

despesa pública total a Espanya, no fa més que constrènyer el marge d'actuació dels ajuntaments. A més a més, la imposició de restriccions financeres i la reforma de la Llei de Racionalització i Sostenibilitat de l'Administració Local (LRSAL) el 2014, envoltada de controvèrsia, debilita les competències i recursos de les administracions locals.

Aquest context determina les capacitats dels govern locals per impulsar noves polítiques per atendre a les persones grans, encara que les prioritats polítiques poden ser diverses. L'evolució demogràfica defineix noves necessitats i demandes que han d'articular-se amb la incidència de la crisi econòmica i les restriccions financeres, la implementació de la Llei de la dependència i la concreció del paradigma de l'envelliment actiu en les polítiques de gent gran.

Malgrat aquest context, els governs locals intenten donar resposta als reptes que planteja una societat cada vegada més envellida.

-L'atenció als col·lectius més vulnerables de persones grans: per exemples, les persones que pateixen solitud no volguda, manca de recursos i privacions materials, pobresa energètica i problemes en l'adequació dels seus habitatges, persones d'edat més avançada amb problemes de salut i mobilitat, etc.

-Les demandes i exigències de persones grans cada vegada més actives i diverses, quan es difuminen les fronteres entre treball productiu i jubilació, amb noves etapes vitals en la vellesa en què es pot aprendre i ensenyar i, per tant, contribuir i participar a la societat.

-Una vellesa molt feminitzada i l'atenció i la cura que, per la manca de serveis públics forts, recau tradicionalment en les famílies, concretament en les dones en un moment en que es qüestionen els rols de gènere i es promou una societat més igualitària.

Les polítiques per a la gent gran necessiten connectar-se amb tots els àmbits de la intervenció pública: la garantia dels drets passa per introduir la variable edat a les polítiques de serveis socials i salut, habitatge, participació, urbanisme, seguretat, mobilitat, etc. Una visió intersectorial i transversal que també ha de comptar amb les persones interessades per fomentar la seva implicació i participació.

1.3 Tendències i principals línies estratègiques

Les polítiques de gent gran a escala local havien estat fonamentalment centrades en el camp de la salut i els serveis socials, per una part, i la promoció i participació, per l'altra. Els canvis demogràfics i els processos d'envelliment replantegen aquest àmbit d'intervenció pública: és a dir, el nou context reclama enfortir les polítiques de gent gran, connectar-les a altres àmbits de política pública i, específicament, comptar amb la veu de les persones grans per dissenyar i aplicar les polítiques.

És per això que a l'àmbit local s'han elaborat plans i estratègies destinats a les persones grans amb una mirada global del procés d'envelliment i canvi demogràfic i apuntant als principals reptes de futur³. En aquest sentit, es distingeixen cinc línies estratègiques clau per atendre els problemes i necessitats actuals i futures de les persones grans que formen part d'aquestes estratègies:

³ En aquesta línia, veure les recents estratègies de l'Ajuntament de Barcelona i el Greater Manchester aprovades el 2018: <http://ajuntament.barcelona.cat/gentgran/ca/canal/estrategia-sobre-canvi-demografic-i-envelliment> / <https://www.greatermanchester-ca.gov.uk/info/20161/age-friendly-greater-manchester-and-equalities/118/improving-the-lives-of-older-people>

1.3.1 Envelliment actiu i les aportacions de les persones grans

El paradigma de l'envelliment actiu, tot i les seves diverses aplicacions, planteja que la preparació de la vellesa s'ha de tenir present en tot el cicle vital de les persones i dóna una importància fonamental a la participació i contribució de les persones grans a la societat. L'enfocament preventiu i anticipatiu ha facilitat una mirada més estratègica de les polítiques de gent gran i ha situat l'autonomia i l'empoderament com a eix central. Emergeixen amb força les polítiques per promoure l'educació i la cultura al llarg de la vida, l'ús de les tecnologies de la informació i comunicació, el suport a la continuïtat laboral i modalitats flexibles de transició a la jubilació. La participació activa de les persones grans es planteja com a prioritat superant obstacles com poden ser situacions de diversitat funcional, problemes de salut física i mental o deteriorament cognitiu.

1.3.2 Garantia de drets: lluita contra les desigualtats amb serveis i suports a les cures

La centralitat de les cures i l'atenció als col·lectius que pateixen situacions d'exclusió i pobresa es situen com eixos de les polítiques de gent gran. Per una banda, la qüestió de l'habitatge esdevé un element central: que aquests estiguin adaptats a les necessitats de la vellesa obliga a adoptar mesures de rehabilitació i adaptació i a donar els serveis necessaris per a que les persones puguin romandre als seus domicilis si així ho desitgen. I per l'altra, es necessiten places residencials quan la pròpia llar no pot cobrir les necessitats i aquestes s'han de readaptar als nous patrons i demandes de les persones, a més d'establir noves formes més comunitàries de convivència, com l'habitatge compartit o cohabitatge. L'atenció domiciliària, l'atenció integral social i sanitària, els serveis comunitaris i de proximitat emergeixen com a peces clau per

assolir barris i pobles en els que les persones grans puguin desenvolupar la seva vida de forma digna i amb igualtat de condicions.

1.3.3 Combat a l'estigmatització i l'aïllament social

Es poden destacar dues problemàtiques que s'aguditzen davant el procés d'envelliment i les transformacions familiars i socials: les situacions de soledat no volguda, per una part, i els maltractaments i abusos, per l'altra. Problemes que tenen relació amb una societat que no valora prou les aportacions de les persones grans i que sovint les menysprea o infantilitza. La lluita contra la discriminació per raó d'edat o edatisme ha estat el punt de partida de moltes campanyes a escala local per conscienciar i valorar les persones grans així com la creació d'espais de formació i sensibilització. També s'han articulat dispositius i programes, en molts casos amb la col·laboració d'entitats, per detectar i atendre les situacions d'aïllament i solitud que afecten tant al benestar emocional com a la salut de les persones que ho pateixen. S'han establert protocols d'atenció a les situacions de maltractament i de promoció del bon tracte a les persones grans però encara hi ha desconeixement i dificultats d'articulació entre serveis, especialment en l'àmbit de la justícia, per atendre i prevenir aquestes situacions.

1.3.4 Ciutat amigable: espai públic i mobilitat per a totes les edats

En els pobles i ciutats mediterrànies es fa un ús intensiu de l'espai públic i que aquest s'adeqüi a totes les etapes dels cicles vitals és un dels objectius de les polítiques per assolir una ciutat amigable. L'ús democràtic de l'espai públic, implica doncs, dissenyar entorns segurs i accessibles amb transport i serveis públics per a totes les persones sigui quina sigui la seva edat, una condició bàsica per promoure la mobilitat i la participació. Per altra part, també implica tenir en compte els possibles conflictes que

es poden derivar d'aquest ús intensiu de l'espai públic i dels equipaments promovent les relacions intergeneracionals com a font d'enriquiment social i suport mutu.

1.3.5 Planificació, innovació i coordinació de les polítiques

Aprofundir en el coneixement del canvi demogràfic i anticipar-se a les necessitats futures són elements clau per planificar les polítiques de gent gran actual. És per això que són necessaris estudis per conèixer la situació de les persones grans, així com de col·lectius amb problemàtiques o necessitats específiques i disposar de projeccions de població per determinar els recursos que caldran en el futur. A més d'aquesta línia d'anàlisi i planificació de les polítiques de gent gran, emergeixen amb força proves pilot i projectes experimentals (en matèria d'habitatge, participació, acció comunitària o atenció integral, són alguns exemples) que mostren la capacitat d'innovació del món local. Altres reptes que apareixen són la necessària coordinació i major complicitat entre nivells de govern, des de l'àmbit local, metropolità fins l'estatal i català o europeu, per articular polítiques públiques més sòlides i amb recursos. Per últim, es important l'articulació en el sector associatiu i Tercer Sector Social així com l'àmbit privat que també gestiona recursos públics com poden ser les residències o centres de dia per a la gent gran i que planteja reptes sobre quina és la millor fórmula de provisió dels serveis.

En definitiva, es poden identificar models diferencials de polítiques de gent gran a partir de dos paràmetres: el grau d'innovació i incorporació a l'agenda política de les noves temàtiques i reptes plantejats, per una part, i el grau d'obertura i incorporació de la participació de les persones grans, per l'altra.

Taula 1. Models de polítiques de gent gran segons el grau de participació i innovació

	Participació feble	Participació activa
Enfocament tradicional	Polítiques sectorials clàssiques	Polítiques destacades en la participació
Innovació	Polítiques transversals i intersectorials	Polítiques innovadores i participatives

D'aquesta manera, algunes polítiques de gent gran de tall més tradicional treballen les temàtiques d'atenció i promoció, sobretot centrades en el camp dels serveis socials, amb escassa connexió amb altres polítiques i sense una veritable participació o que vagi més enllà d'una implicació simbòlica o en clau de consulta. Altres polítiques de gent gran han promogut principalment els espais de participació (consells sectorials, taules de gent gran, promoció de l'associacionisme, etc.). Les polítiques més innovadores tindrien una agenda local per a la gent gran més complexa, amb la inclusió de noves temàtiques i perspectives i amb un enfocament intersectorial i transversal. Les polítiques innovadores i participatives serien les experiències que treballen en clau d'experimentació, amb la perspectiva de l'envelliment actiu i incloent noves temàtiques emergents i considerant com a prioritat l'empoderament de les persones grans.

2 SEGONA PART: CRITERIS ESPECÍFICS

Els criteris que es proposen per a la identificació de bones pràctiques es refereixen a tres dimensions bàsiques: 1) la seva rellevància d'acord amb les tendències generals i les prioritats locals; 2) el seu caràcter innovador i resultats satisfactoris; 3) els indicadors i paràmetres per mesurar els efectes de les actuacions.

Determinar què és una bona pràctica comporta dificultats metodològiques ja que es tracta, principalment, d'avaluar actuacions concretes i destacar aquelles que aporten continguts i metodologies creatives i transferibles així com elements de reflexió per millorar les pràctiques existents. El camp de les polítiques per a les persones grans és molt ampli, sobretot en relació a les temàtiques però també quant a enfocaments i metodologies emprades. Això dificulta l'establiment d'indicadors genèrics ja que han de detallar-se per a cada pràctica concreta. En aquest apartat es presentaran criteris generals i una proposta d'indicadors per seleccionar bones pràctiques sobre polítiques locals per a les persones grans atenent als temes i àmbits més rellevants i considerats com a repte de futur.

2.1 Rellevància dels temes tractats: una agenda local innovadora de polítiques per a persones grans

La diversitat de governs locals es reflecteix en les polítiques públiques i les diferents prioritats polítiques. Els governs locals responen amb actuacions pròpies, moltes vegades amb un grau de creativitat notable, davant de problemes i demandes que molt sovint superen el marc competencial municipal.

Una primera consideració és que una bona pràctica pot referir-se a un projecte molt concret i circumscrit a un àmbit d'actuació precís com també pot considerar-se

l'establiment d'estratègies i plans més globals que contemplen al seu torn diverses actuacions i projectes destinats a la gent gran. Per tant, caldria distingir entre polítiques més *macro* d'aquelles actuacions concretes, a escala *micro*, alguns de les quals poden estar concentrades a un territori o barri concret, un segment de població específic, un àmbit sectorial, etc. També pot tractar-se d'un projecte pilot per assajar noves línies d'acció.

Una segona consideració és que el paradigma de l'envelliment actiu és el fonament del conjunt de les polítiques per a les persones grans i que aporta la perspectiva de la prevenció, la inclusió social, l'autonomia i la valoració social de les persones més grans. Com a tot marc interpretatiu, els enfocaments sobre l'envelliment actiu poden posar èmfasi en diferents aspectes: en focalitzar l'atenció en el camp de la salut, en la sostenibilitat del sistema i la participació en el mercat laboral o els drets de les persones grans com a ciutadans i la seva participació social. També la seva orientació pot focalitzar-se més en les persones grans o bé en el conjunt de la societat, entenent que tothom ha d'aprendre a envellir de forma saludable i activa. Aquests diferents marcs interpretatius de l'envelliment actiu són rellevants ja que tenen implicacions en la manera com es defineixen els problemes i les opcions de polítiques que es trien (Alfama i Cruells, 2016).

A l'apartat anterior s'han recollit cinc grans línies estratègies per a sistematitzar les polítiques per a les persones grans sobre les què cada administració local pot establir les seves prioritats. Les polítiques públiques més rellevants desplegades són recollides en el quadre següent, el que dóna lloc a un ampli ventall de serveis i programes. Es tracta d'una llista oberta d'actuacions, per tant, en permanent redefinició i ampliació. Algunes d'aquestes accions, segurament menys

desenvolupades, assenyalen reptes de futur en el camp de l'envelliment i el canvi demogràfic, en alguns casos per anticipar col·lectius i àmbits que prendran rellevància en el futur i que ja apunten algunes polítiques innovadores al nostre entorn.

La Taula 2 apunta el paradigma de l'envelliment actiu com l'element transversal a l'agenda local de polítiques per a les persones grans i a partir de les cinc línies estratègiques esbossa una agenda local de polítiques de gent gran. En tots els àmbits d'actuació es produeixen constants replantejaments i innovacions, però destaquen alguns àmbits com emergents i reptes de futur que s'han triat com a polítiques emblemàtiques per detectar bones pràctiques locals. Pel que fa a la darrera línia sobre planificació i avaluació, no es triaran casos ja que es considera que són elements transversals a totes les polítiques per a les persones grans assenyalades.

Taula 2. Agenda de polítiques locals per a les persones grans: línies estratègiques i àmbits d'actuació

Línies estratègiques	Àmbits d'actuació	Àmbits emergents per detectar bones pràctiques
PARADIGMA DE L'ENVELLIMENT ACTIU		
1. Promoció social i envelliment actiu i saludable	Participació social Promoció de la salut i l'autocura Capacitació digital i ús de les noves tecnologies	Educació i cultura al llarg de la vida Ocupació, habilitats laborals i contribució social Economia social i solidària i Tercer Sector Social
2. Garantia de drets	Garantia de rendes i ajuts econòmics Habitatge: rehabilitació, adaptació Atenció a la pobresa energètica Acció comunitària Suports a les famílies cuidadores i protecció dels seus drets Servei de teleassistència	Atenció integral social i sanitària Atenció domiciliària i suports a la llar i comunitaris ("superilles socials") Habitatges alternatius
3. Combat a l'estigmatització i l'aïllament social	Bon tracte, atenció i prevenció dels maltractaments Campanyes de sensibilització Formació i divulgació contra l'edatisme Accions de visibilització de la diversitat sexual	Combat a l'aïllament i la soledat no volguda

Línies estratègiques	Àmbits d'actuació	Àmbits emergents per detectar bones pràctiques
PARADIGMA DE L'ENVELLIMENT ACTIU		
4. Ciutat amigable	Espai públic i comunitat amigable, disseny universal dels entorns urbans Promoció de la solidaritat intergeneracional i del voluntariat Serveis i entorn adaptats i accessibles a les persones grans	Mobilitat, transport i espai públic amigable
5. Planificació, innovació i coordinació: transversalitat	Anàlisi, ampliació del coneixement, big data i envelliment Plans estratègics davant el canvi demogràfic i l'envelliment Projectes pilot i experiències innovadores Sistemes d'avaluació: disseny, planificació i impactes de les polítiques per a les persones grans Xarxes de govern multinivell Xarxes amb altres agents i entitats	

La primera línia estratègica sobre promoció i envelliment actiu i saludable

agrupa a programes de llarga trajectòria, molts d'ells vinculats als camps de la participació i la promoció social de les persones grans, així com en el camp de la salut, en el què s'han dissenyat també programes locals innovadors. Un exemple el trobem en les activitats físiques a l'espai públic o tallers de salut per promoure l'autocura. En el camp de les noves tecnologies també s'ha avançat amb programes que apropen el món digital a les persones grans, com el programa "Vincles" a la ciutat de Barcelona. En aquesta línia estratègica, s'apunten dos àmbits emergents:

- Educació i cultura al llarg de la vida: inclouen polítiques molt diverses per facilitar i apropar la formació i la cultura a les persones grans al temps que també es valora la seva contribució social. Les aules de difusió cultural, les aules d'extensió

universitària per a gent gran⁴ o els mateixos programes que tenen les universitats per a persones grans en serien exemples.

- Ocupació, habilitats laborals i contribució social: un àmbit emergent es refereix a l'ocupabilitat i aprofitament de l'experiència i habilitats de les persones treballadores més grans. En aquest cas, les actuacions es focalitzen en els col·lectius de persones de més de 50 anys, especialment aquelles en situació d'exclusió laboral, com es detecta a l'Estratègia sobre canvi demogràfic i envelliment de la ciutat de Barcelona i l'Estratègia *Age-Friendly* de Manchester abans citades. Cal assenyalar que alguns enfocaments de l'envelliment actiu plantegen l'allargament de la vida laboral o l'aposta per la formació continua per al manteniment de l'ocupació, un tema no exempt de controvèrsia.
- Economia social i solidària i Tercer Sector Social: el sector de l'economia social està en expansió i algunes experiències apunten a la contribució que poden fer les persones grans⁵ així com, de forma diferenciada, es pot promoure la participació i el voluntariat al Tercer Sector Social.

La segona línia estratègica sobre garantia de drets també engloba actuacions molt diverses, destinades principalment als col·lectius amb més risc i vulnerabilitat. Tant des de la garantia de rendes com el dret a viure a la seva llar si així ho desitgen són alguns dels objectius fonamentals. En aquest sentit, l'atenció i els suports domiciliaris són peces claus sobre les què es plantegen innovacions i on es connecten amb l'acció

⁴ Veure l'Agrupació d'Aules de Formació Permanent per a Gent Gran de Catalunya: <http://www.afopa.info/>

⁵ Experiències innovadores on persones grans treballen en un projecte d'economia social i poden complementar les seves baixes pensions. A Viena funciona un projecte d'inclusió social i amb perspectiva intergeneracional, en què les persones grans, majoritàriament dones, són cuineres de pastissos: <https://www.vollpension.wien/>

comunitària, la promoció de la solidaritat veïnal i l'aprofitament dels serveis i equipaments de proximitat. Els avenços en l'atenció integral social i sanitària són també un aspecte rellevant i innovador d'aquestes noves polítiques *ageing at home* que també inclouen un camp d'exploració amb formes alternatives d'habitatge i convivència com el *cohousing* o l'habitatge compartit.

- “Superilles socials”, suports a la llar i a la comunitat: sota aquesta títol que remet a les superilles de mobilitat – amb l'objectiu de pacificar el trànsit i crear zones més segures i saludables sense cotxes- l'Ajuntament de Barcelona proposa dividir la trama urbana en zones o “superilles” que puguin oferir serveis de proximitat coordinats amb els equipaments, l'acció comunitària i altres programes desplegats al territori. Aquestes àrees permetrien elaborar polítiques a petita escala, amb proximitat i adaptades a les necessitats i preferències de les persones. Els quatre projectes pilots en marxa que s'avaluaran el 2019 s'han centrat en una reorganització del Servei d'Atenció Domiciliària⁶ amb la finalitat de millorar la qualitat de les prestacions i les condicions laborals i tot introduint l'atenció integrada social i sanitària en un dels casos impulsats. En aquest sentit, la integració de dades socials i sanitàries a la ciutat de Barcelona avança després de l'èxit dels plans pilot a dos barris i serà un pas decisiu per fer realitat l'atenció integral en aquesta ciutat⁷.
- Noves modalitats d'habitatge: el dret a l'habitatge és un dels temes de futur davant el repte de l'envelliment i s'estan promovent iniciatives creatives i innovadores.

⁶ L'experiència s'inspira en el model innovador holandès Buurtzorg amb més de deu anys de trajectòria i present a 24 països: <https://www.buurtzorg.com/>. També l'atenció centrada en la persona és la base del projecte Etxean Ondo implementat a cinc municipis del País Basc (Fundació Carles Pi i Sunyer, 2017)

⁷ Sobre models d'atenció integrada social i sanitària es poden destacar els casos de Dinamarca, Irlanda o a la comarca de La Garrotxa a Catalunya, experiències d'innovació recollides per la Fundació Carles Pi i Sunyer (2017).

Es tracta encara d'experiències concretes i sobre una qüestió en què els ajuntaments tenen competències limitades però que mostra un camí ja iniciat. Sobre habitatges alternatius per a persones grans destaca la modalitat del *cohousing* o habitatge cooperatiu que introdueix noves fórmules d'accés a l'habitatge i on les persones tenen un rol actiu i empoderador. Tot i la tendència a fomentar usos residencials intergeneracionals s'han promogut en alguns casos experiències de *cohousing* sènior que es plantegen quin projecte d'envelliment desitgen les persones que formen part⁸. Són iniciatives amb un forta dimensió democràtica i d'implicació dels seus membres. També cal mencionar altres iniciatives rellevants com les promocions d'habitatges amb serveis per a persones grans que tenen un cert grau d'autonomia, els habitatges compartits (programes de convivència intergeneracional) o les experiències habitacionals d'atenció a persones grans amb demència en entorn accessibles i amigables per a elles⁹.

La tercera línia estratègia se centra en els programes de combat a l'estigmatització i l'aïllament social que promouen el bon tracte i visibilitzen col·lectius que tradicionalment han estat discriminats, a més de per raó d'edat, interseccionant amb altres factors com pot ser l'opció sexual. En alguns casos, les campanyes divulgatives i formatives tenen una llarga trajectòria, d'altres programes presenten formats més trencadors. Tot i que es poden detectar bones pràctiques en

⁸ Algunes experiències vinculades a la cooperativa Sostre Cívic estan dirigides a persones de més de 55 anys <http://sostrecivic.coop/seniors>. Els projectes de cohabitatge es poden trobar al mapa d'habitatge col·laboratiu de gent gran del projecte de recerca Movicoma: <http://movicoma.blogs.uoc.edu/mapa/> o el projecte COPHAB sobre coproducció d'habitatge a Catalunya de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques de la UAB: <http://commoninghousing.net/ca/projectes/cophab/>

⁹ Els projectes de Dementia Village són "pobles" dissenyats per a persones grans amb demències. Existeixen experiències a Itàlia i Holanda, com el "Hogeweyk" a Weesp, prop d'Amsterdam: <https://hogeweyk.dementiavillage.com/en/>

molts d'aquests temes, en aquesta línia s'han volgut assenyalar les polítiques per pal·liar la soledat no volguda ja que s'ha considerat que és un fenomen que per la seva magnitud representa un dels grans reptes de futur.

- Combat a l'aïllament i la soledat no volguda: són nombroses les experiències que pretenen acabar amb les situacions d'exclusió relacionals i soledat no volguda i que tenen impactes clars en el benestar emocional i la salut de les persones grans que les pateixen. Per a seva trajectòria, cal destacar el programa Radars de la ciutat de Barcelona o el més recent Sempre Acompanyats que impulsa la Fundació La Caixa, tots dos amb un fort component d'acció comunitària i d'implicació social¹⁰.

La quarta línia estratègia remet a la ciutat amigable, la xarxa creada per la OMS per facilitar entorns urbans accessibles per a la gent gran i, per extensió, a tota la població.

- Transport adaptat i espai públic amigable: experiències que vinculades a les polítiques d'accessibilitat universal i dirigides a col·lectius amb diversitat funcional. El transport col·lectiu a demanda és una iniciativa que existeix a nombrosos països europeus amb Estats del Benestar més desenvolupats, com Suècia, i que consisteix en poder demanar una autobús pel desplaçament per a persones amb mobilitat més

¹⁰ La campanya per acabar amb la solitud al Regne Unit (Campaign to End Loneliness) és una referència pel volum d'organitzacions i voluntariat que aglutina i la voluntat de generar coneixement i recerca sobre aquesta qüestió: <https://www.campaigntoendloneliness.org/>. A més, dels programes Ràdars també les iniciatives de l'Ajuntament de Madrid per prevenir la solitud no volguda i els programes culturals que s'hi afegeixen: <http://madridsalud.es/prevencion-de-la-soledad-no-deseada/> <https://www.madridcultura.es/soledadesurbanas>.

reduïda. A Barcelona, s'està impulsant una iniciativa pionera en un dels barris del districte de Nou Barris.

2.2 Reptes per a l'agenda del futur

L'agenda local de polítiques per a persones grans és complexa i està en continua readaptació als canvis i al sorgiment de noves situacions i col·lectius que reclamen atenció. S'han plantejat alguns dels principals reptes que estan lligats a l'ocupació, a la crisi de les cures, a l'atenció de les persones més vulnerables, la necessitat d'activar els suports comunitaris i coordinar serveis, etc... Alguns dilemes o reptes de futur que travessen les polítiques sobre envelliment i per fer front els canvis demogràfics es resumeixen en quatre reptes:

Els *reptes tecnològics* poden suposar una revolució a l'utilitzar les noves tecnologies, la robòtica, la intel·ligència artificial al servei de l'atenció de les persones així com la investigació i la planificació de les polítiques per a que siguin més efectives aplicant tècniques de Big Data.

Un altre gran repte és el finançament, ja que les necessitats van en augment, especialment en un sector com és l'atenció de a les persones que necessita personal qualificat. Es tracta d'una oportunitat de crear ocupació i que aquesta sigui de qualitat i amb la formació adequada. La col·laboració entre sector públic, privat i comunitari esdevé un tema de debat de primer ordre per fer front les necessitats actuals i futures.

Per altra banda, *l'atenció centrada en la persona* i en el seu apoderament i participació mostra la necessitat de desplegar serveis i programes de proximitat que s'adaptin a la realitat familiar i personal. Per assolir-ho, és rellevant *desburocratitzar* els serveis públics, dotar al personal de marges d'autonomia amb capacitat d'adaptar-se a

situacions canviants, com és el procés d'envelliment. Juntament a aquesta necessària flexibilització dels serveis, també caldria un replantejament per enfortir la comunitat, per exemple, impulsant experiències des de l'economia social i solidària per facilitar *desprivatitzar* els serveis i fomentar experiències arrelades a les comunitats.

Finalment, un dels reptes més importants és fer front a les *creixents desigualtats socials* que s'expressen en els territoris en processos de segregació urbana i que també aguditzen les contradiccions entre zones urbanes i rurals. Incidir en aquests processos d'exclusió social urbana i segregació va més enllà de les polítiques destinades a les persones grans i caldria identificar també altres intervencions clau com poden ser en l'àmbit de l'habitatge, les polítiques socials o el mercat laboral.

2.3 Caràcter innovador de les actuacions: diversitat, feminització, autonomia i perspectiva intergeneracional

La innovació es pot produir tant pel que fa a la matèria com per la metodologia emprada: es refereix a la *"introducció o millora d'elements en un sistema mitjançant actuacions realitzades tant en allò referent a la gestió com al servei que presta, amb l'objectiu de perfeccionar el seu funcionament intern i la seva relació amb l'entorn, i amb un impacte visible en el resultat de tals actuacions"* (Ysa, Cortada de la Peña, & Crusellas Tura, 2003). Per tant, es poden detectar bones pràctiques en una política considerada tradicional que incorpora nous enfocaments en la seva organització i gestió (per exemple, innovacions en l'atenció domiciliària) o noves temàtiques que donen resposta a necessitats o demandes no satisfetes (ús de noves tecnologies aplicades a la participació de col·lectius de gent gran en situació vulnerable). Així, les polítiques de gent gran més innovadores reuneixen dos paràmetres clau: la incorporació de noves temàtiques i enfocaments per fer front els reptes de

l'envelliment, per una part, i l'èmfasi en la participació i l'empoderament de les persones grans com una de les prioritats de la política.

La capacitat d'innovació ha de respondre a nous reptes relacionats a l'envelliment de la població i, en aquest sentit, emergeixen quatre elements transversals que caldria considerar en les polítiques destinades a les persones grans. Consideraríem una bona pràctica aquella que *com a mínim inclou un d'aquests criteris* de forma destacada. Això significa que s'incorporen aquests criteris en totes les fases i dimensions de la pràctica analitzada: el plantejament i fonaments, la teoria del canvi i els objectius, la fase operativa d'implementació i en el seguiment i avaluació de la pràctica:

- La diversitat d'envelliments: les necessitats i demandes es van transformant i la creixent heterogeneïtat de situacions vinculades al canvi demogràfic comporta replantejar les polítiques públiques. Aquesta diversitat contempla situacions molt diferenciades tant des d'una perspectiva d'inclusió i garantia d'ingressos i recursos bàsics com de l'atenció a col·lectius amb necessitats i demandes específiques. Aquí es pot assenyalar les persones d'edat més avançada, les situacions d'exclusió social que pateixen alguns col·lectius de persones grans, l'envelliment de persones d'orígens culturals diversos o la visibilització de les persones grans LGTBI.
- La feminització de la vellesa i la perspectiva de gènere: les dones grans són més nombroses i hereten una trajectòria vital desigual a la dels homes, fet que planteja un repte en l'enfocament de les polítiques. En la provisió de les cures també es produeix una situació desigual entre homes i dones i les transformacions socials han abocat a una "crisi de les cures". Respondre a les necessitats de provisió de cures des d'una perspectiva d'empoderament i igualtat de gènere és un altre repte fonamental de les polítiques de gent gran.

- L'autonomia personal i l'empoderament com a prioritat: el valor de l'autonomia i la participació activa esdevé central i connecta amb el paradigma d'envelliment actiu. Es tracta d'un enfocament integral de la persona que obliga a una reorientació de les polítiques per assolir enfocaments més intersectorials i transversals, per exemple, amb l'impuls de l'atenció integral social i sanitària. Atendre a les preferències de les persones i articular la seva veu i opinió en el procés d'envelliment és també un tema clau que obliga a canviar les formes de disseny i provisió dels serveis per atendre a la diversitat d'opcions. L'Atenció Centrada en la Persona implica situar la presa de decisions en la persona i la seva família, tant en l'atenció domiciliària com residencial. També hi ha un marge important d'innovació de les experiències participatives, des de l'acció comunitària o pràctiques concretes que motiven l'autogestió de les persones grans, com l'atenció a la salut i l'autocura en el marc del paradigma d'envelliment actiu (un exemple, serien els tallers de salut).
- La perspectiva intergeneracional: el procés d'envelliment té una vinculació a tots els cicles vitals i, per tant, afecta a la societat en el seu conjunt al temps que la preparació per a envellir s'ha de plantejar amb anticipació. La solidaritat, el suport mutu, l'acció comunitària és reforcen des d'una visió intergeneracional.

2.4 Paràmetres o indicadors per valorar els efectes positius de les actuacions.

Prenent com a referència les línies estratègiques i les polítiques de gent gran associades així com els principals elements d'innovació considerats, s'assenyalen alguns paràmetres i indicadors per valorar les actuacions locals en matèria de gent gran, com resumeix la Taula 3. Davant l'amplitud temàtica de les polítiques per a les persones grans, es presentaran criteris per elaborar indicadors ja que cada programa

o servei necessitarà desenvolupar indicadors concrets (tant qualitius com quantitius) i un sistema d'avaluació definit per a cada àmbit específic.

Com a punt de partida, s'ha de considerar si la pràctica analitzada té com a fonament una teoria del canvi: és a dir, un conjunt d'hipòtesis amb les què es relacionen de forma causal una acció concreta amb un resultat esperat. Per avaluar un programa o política és molt rellevant que aquesta teoria del canvi sigui explícita ja que d'aquesta manera es podrà analitzar si les actuacions realitzades han tingut sentit i les conseqüències esperades.

Considerant la proposta d'indicadors que mesuren l'adaptació de les ciutats a les persones grans de l'OMC (2015), s'assenyalen quatre tipologies d'indicadors que s'han de concretar en funció de la pràctica analitzada i de la informació disponible:

Indicadors d'aportacions i innovació: recursos i estructura clau per a l'èxit d'un programa o servei i que condiciona el desenvolupament i sostenibilitat de les iniciatives així com la adopció d'elements d'innovació en la seva orientació.

Indicadors de procés i resultats: les activitats realitzades i els canvis que la pràctica ha produït, és a dir, tant indicadors referits a la implementació com als principals resultats atribuïbles a la pràctica.

Indicadors d'impacte: mesuren els efectes de la pràctica i són els més difícils de calcular ja que s'orienten a mitjà o llarg termini i, per tant, la pràctica ha de tenir una certa trajectòria. A més, la major dificultat és establir una relació causal entre la pràctica i la situació observada.

Indicadors d'equitat: es refereix a un principi rector de les polítiques de gent gran, el d'evitar l'estigmatització i promoure la igualtat en tot els àmbits d'actuació.

La taula 3 presenta, en primer lloc, els elements transversals d'innovació, dels quals com a mínim una bona pràctica hauria d'acomplir de forma significativa amb un ells; en segon lloc, es presenta una tipologia d'indicadors per valorar la bona pràctica.

Taula 3. Criteria per determinar una bona pràctica en polítiques de gent gran

Elements transversals d'innovació	Criteria per valorar la pràctica
Diversitat d'envelliments	✓ Incorpora noves temàtiques i realitats de les persones grans copsant la diversitat i heterogeneïtat de les persones grans i les formes de viure i envellir
Perspectiva de gènere	✓ Incorpora en l'anàlisi i el plantejament de la pràctica la igualtat entre homes i dones i l'orientació específica al col·lectiu de dones grans
Autonomia i empoderament	✓ Incorpora la participació com element fonamental de la pràctica i la promoció de l'autonomia de les persones grans
Perspectiva intergeneracional	✓ Incorpora una visió intergeneracional en el seu plantejament i fomenta l' intercanvi i la solidaritat entre persones de totes les edats.

Tipologia d'indicadors	Principals indicadors
Indicadors d'aportacions i innovació Recursos bàsics que faciliten la realització d'una bona pràctica i elements d'innovació	<ul style="list-style-type: none"> ☑ Existència de suport i compromís polític ☑ Consens i col·laboració entre diferents actors (institucionals i no institucionals) ☑ Coproducció i participació significativa de persones grans ☑ La pràctica té associada una teoria del canvi i s'avalua ☑ Recursos humans i financers adequats als objectius ☑ Infraestructures i organització ben planificades i adequades als objectius ☑ La pràctica inclou elements d'innovació en el seu plantejament
Indicadors de procés i resultats Canvis que es produeixen en el curt o mitjà termini i que donen resposta als objectius de la pràctica	La bona pràctica assoleix resultats previstos segons els seus objectius. Alguns exemples serien: <ul style="list-style-type: none"> - Cobertura: nombre de persones participants, ha arribat a les persones destinatàries - Ha assolit els principals objectius establerts a curt termini - Recursos disponibles suficients per desenvolupar la pràctica
Indicadors d'impacte Canvis i efectes de la pràctica a mig i llarg termini	La bona pràctica té impactes significatius: millora de les condicions de vida de les persones grans en l'àmbit de la pràctica
Indicadors d'equitat	Les desigualtats socials i de gènere així com les situacions de desavantatge d'alguns col·lectius de persones grans es troben en el nucli de la pràctica.

3 TERCERA PART: RESUM EXECUTIU I QUADRE DE SÍNTESIS

Davant l'augment de l'esperança de vida i el procés d'envelliment, un dels grans canvis demogràfics de les nostres societats, les polítiques destinades a les persones grans adquireixen una especial centralitat. L'avenç social que significa l'envelliment implica que s'han de promoure actuacions per incorporar, valorar i recollir les aportacions de les persones grans, en la línia que proposa el paradigma de l'envelliment actiu. Al mateix temps, els reptes que emergeixen són enormes: sobretot en termes d'atenció i cura als col·lectius més vulnerables i com fer-ho considerant com a prioritat l'empoderament i la participació de les persones grans.

Els ajuntaments han desplegat des de fa molts anys polítiques locals de gent gran que, principalment, s'han centrat en l'àmbit de la promoció i l'atenció social, especialment amb el desplegament de la llei de la dependència. L'agenda local de polítiques per a les persones grans ha anat diversificant-se i, en l'actualitat, a més de les polítiques d'atenció i promoció es despleguen iniciatives i experiències innovadores. S'assenyalen cinc línies estratègiques que inclouen una gran diversitat d'actuacions a escala local:

1. Envelliment actiu i les aportacions de les persones grans
2. Garantia de drets: lluita contra les desigualtats amb serveis i suports a les cures
3. Combat a l'estigmatització i l'aïllament social
4. Ciutat amigable: espai públic i mobilitat per a totes les edats
5. Planificació, innovació i coordinació de les polítiques

Les polítiques més innovadores serien aquelles que incorporen les noves temàtiques i reptes davant el procés d'envelliment al temps que inclouen la participació significativa de les persones grans, treballant en xarxa i amb la complicitat del teixit social i la comunitat.

L'agenda de polítiques per a persones grans és força complexa i agrupa temàtiques molt diferents. S'han assenyalat vuit àmbits emergents per detectar bones pràctiques, encara que és una llista que no exclou polítiques innovadores en altres sectors:

- Educació i cultura al llarg de la vida
- Ocupació, habilitats laborals i contribució social
- Foment de l'economia social i solidària i del tercer sector social vinculat a l'envelliment
- Atenció integrada social i sanitària
- Noves modalitats d'atenció domiciliària i suports comunitaris
- Habitatges alternatius
- Combat a l'aïllament i la soledat no volguda
- Mobilitat, transport i espai públic amigable

Per altra part, s'assenyalen quatre elements transversals per considerar una pràctica innovadora:

- ✓ La inclusió de la diversitat d'envelliments, entenent que les demandes i necessitats són diferents i no es pot tractar a les persones grans com un col·lectiu homogeni.
- ✓ La perspectiva de gènere com a element central davant la feminització de la vellesa i l'atenció a les cures que ha recaigut predominantment en les dones

- ✓ L'autonomia personal i l'empoderament com a prioritat de les polítiques per a les persones grans.
- ✓ La perspectiva intergeneracional per incorporar a les persones de totes les edats en la promoció de l'envelliment actiu i en l'atenció i promoció de les persones grans, entenent que és un qüestió de solidaritat de tots els cicles vitals.

S'han assenyalat alguns dilemes de futur que les pròpies polítiques per a les persones grans poden incorporar: el repte digital, la qüestió del finançament davant l'augment de necessitats i demandes, la necessària flexibilitat i atenció centrada en la persona, l'enfortiment de la comunitat i, com a element transversal, la lluita contra les desigualtats socials i la segregació urbana.

En darrer lloc, es proposen una tipologia d'indicadors per definir una bona pràctica en polítiques locals de persones grans que tenen en compte les aportacions i innovació que aporta l'experiència, els seus resultats i impactes i, en darrer lloc, la incorporació de l'equitat com a element fonamental. Per a cada bona pràctica caldrà definir els indicadors específics adients i en funció de la informació disponible.

Banc de Bones Pràctiques

Criteria per a l'avaluació de les Bones Pràctiques de gent gran

LÍNIES ESTRATÈGIQUES	AGENDA LOCAL DE FUTUR Àmbits prioritzats de bones pràctiques	ELEMENTS TRANSVERSALS D'INNOVACIÓ	TIPOLOGIA D'INDICADORS A definir específicament per cada pràctica							
Envel·liment actiu	<ul style="list-style-type: none"> Educació i cultura al llarg de la vida Ocupació, món laboral i contribució social Economia social i solidària i Tercer Sector Social davant el procés d'envel·liment 	<p><i>ACOMPLEIX COM A MÍNIM UN CRITERI:</i></p> <p>Diversitat d'envel·liments</p> <p>Perspectiva de gènere</p> <p>Autonomia i empoderament</p> <p>Perspectiva intergeneracional</p>	<p>INDICADORS D'APORTACIÓ I INNOVACIÓ Una bona pràctica es fonamenta en l'existència dels següents indicadors (com a mínim han de ser positius en tres dels següents àmbits)</p> <table border="1"> <tr><td>Suport i compromís polític</td></tr> <tr><td>Participació diversos actors</td></tr> <tr><td>Coproducció i participació significativa</td></tr> <tr><td>Teoria del canvi i avaluació</td></tr> <tr><td>Recursos econòmics adequats</td></tr> <tr><td>Recursos humans, infraestructures i organització adequada</td></tr> <tr><td>La pràctica inclou elements d'innovació en el seu plantejament</td></tr> </table> <p>Definició d'indicadors específics de la pràctica:</p> <p>INDICADORS DE PROCÉS I RESULTATS Assoleix resultats previstos segons els seus objectius (persones ateses o implicades, recursos disponibles, reorientació del programa quan es necessari)</p> <p>INDICADORS D'IMPACTES La bona pràctica té impactes significatius: millora de les condicions de vida de les persones grans en l'àmbit de la pràctica (satisfacció, impactes en la salut, mobilitat, benestar, etc., impactes en la comunitat, territori, etc.)</p> <p>INDICADORS D'EQUITAT Introdueix de forma significativa el combat de les desigualtats socials, de les desigualtats de gènere i de les situacions de desavantatge d'alguns col·lectius de persones grans.</p>	Suport i compromís polític	Participació diversos actors	Coproducció i participació significativa	Teoria del canvi i avaluació	Recursos econòmics adequats	Recursos humans, infraestructures i organització adequada	La pràctica inclou elements d'innovació en el seu plantejament
Suport i compromís polític										
Participació diversos actors										
Coproducció i participació significativa										
Teoria del canvi i avaluació										
Recursos econòmics adequats										
Recursos humans, infraestructures i organització adequada										
La pràctica inclou elements d'innovació en el seu plantejament										
										
Combat a l'estigmatització i l'aïllament social	<ul style="list-style-type: none"> Prevenir i pal·liar la Soledat No volguda 	<p>REPTES/DILEMES DE FUTUR</p> <p>La bona pràctica es reforça quan incorpora:</p> <ul style="list-style-type: none"> Repte digital i noves tecnologies Finançament futur Flexibilitat: <i>desburocratitzar</i> Enfortir comunitat i serveis públics: <i>desprivatitzar</i> Combat de les desigualtats socials i la segregació urbana: dicotomia rural/urbà 								
Ciutat amigable	<ul style="list-style-type: none"> Mobilitat, transport i espai urbà amigable 									

4 BIBLIOGRAFIA

Alfama, E. i Cruells M. (2016) “¿De qué hablamos cuando hablamos de envejecimiento activo? Interpretaciones distintas, respuestas divergentes” a S. Ezquerro, E. Alfama, M. Cruells, & J. Subirats (Ed.), *Edades en transición. Envejecer en el siglo XX* (p. 67-87). Barcelona: Editorial Planeta.

Diputació de Barcelona. (2015). *13ª Edició del Cercle de comparació intermunicipal de serveis socials. Resultats any 2013*. Barcelona: Diputació de Barcelona

ECAS (2016) Gent gran: pobresa i vulnerabilitat. Informe INSOCAT per a la millora de l'acció social Núm. 7. Entitats Catalanes d'Acció Social, setembre 2016

Ezquerro, M. Pérez Salanova, M. Pla, & J. Subirats (Ed.), *Edades en transición. Envejecer en el siglo XXI*. Barcelona: Editorial Planeta.

Ezquerro, S., Alfama, E., & Cruells, M. (2016) “Miradas de género al envejecimiento y a la vejez” a S. Ezquerro, E. Alfama, M. Cruells, & J. Subirats (Ed.), *Edades en transición. Envejecer en el siglo XX* (p. 67-87). Barcelona: Editorial Planeta.

Fundació Carles Pi i Sunyer (2017) *Ciutats innovadores. Solucions a nous reptes. Projecte de recerca sobre experiències innovadores en polítiques municipals*. Ajuntament de Barcelona.

Khan, H. (2013) *Five hours a day. Systemic innovation for an ageing population*, Londres: Nesta.

OMS. (2002). *Active ageing: a policy framework*. Organització Mundial de la Salut.

OMS (2015) *Medición del grado de adaptación de las ciudades a las personas mayores: guía para el uso de los indicadores básicos*. OMS.

Rodríguez Cabrero, G., Rodríguez Rodríguez, P., Castejón Villarejo, P., & Morán Aláez, E. (2013). *Las personas mayores que vienen. Autonomía, Solidaridad y Participación social*. Madrid: Fundación Pílares para la autonomía personal.

Subirats, J. “Una concepción del envejecimiento abierta e inclusiva. Edad y ciudadanía” a *Aula Abierta*, Volumen 47, número 1, gener-març 2018, pàgs. 13-20.

Ysa, T., Cortada de la Peña, M., & Crusellas Tura, E. (2003). *Criterios para detectar buenas prácticas locales*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autonòmics i Locals.